

למנוע ממנו לעשות כן מלהחליף את הפרוכת הישנה שנעשתה ע"י אביהם, וטענתם שכיון שאביהם נדב את הפרוכת יש לו חזקה במצוה זו, והם ירשו ממנו החזקה ואין אחר יכול לנדב פרוכת בלי הסכמתם.

תחילה יש לנו לעיין בדברי המחבר (או"ח סי' קנ"ג סעי' כ"ב) שכחב אדם שהוא רגיל בשום מצוה וכו' שמוכח מתוך דבריו שאם אין סיבה שהראשון אינו יכול להחזיק המצוה אי אפשר להפקיע ממנו זכותו במצוה שכבר החזיק בה, וא"כ לו היה הגדבן הראשון חי לכאורה היה יכול למנוע מליקח ממנו חזקתו במצוה זו שהפרוכת שלו תלויה על ארון הקודש, [וע"ע לקמן סימן ל"א בענין זה]. אלא שהיות והגדבן אינו בין החיים וירשיו טוענים שהם מוחזקים, לכאורה יש ללמוד הדבר מדברי הב"י בסוף סימן זה בשם המרדכי דאין שייך ירושה במצוות, וא"כ אין מקום לטענת היורשים. ואין להקשות מדברי הרשב"א בתשובה (ח"א סימן ט') שהביא הרמ"א דדרכי משה לעיל (סי' נ"ג אות ז') ובהגהות השו"ע (סעי' כ"ה) דהבן קודם לכל אדם דדבר שהיה האב מוחזק בו, דהתם מיירי מעניי שררה ומנוי, אבל בחזקת מצוות לא מצאנו חולק על המרדכי, וא"כ אין בטענת היורשים כדי למנוע לגדבן אחר לתרום פרוכת חדשה לארון הקודש.

ועוד נראה דחזקת מצוות הוא בכלל טובת הנאה שפסק הרמ"א בשו"ע (חו"מ סוף סי' רע"ו) שאין אדם מורישו לבניו. וגם קצת ראייה יש להביא מסעיף י"ב בסימן זה, דלשון השו"ע שם הוא, מי שיש לו תנאי עם הקהל שלא יוכל לבנות בית הכנסת כי אם הוא וזרעו וכו', משמע שצריך להזכיר בפירוש בשעת התנאי שהתנאי יכלול את זרעו אבל בתורם קתם אין זרעו נכנס בתנאי שלו עם הקהל, וה"ה לחזקת מצוות שאין בניו וזרעו אחריו נכנסים בחזקתו. **וב"ב** יש לעיין, דשמא זכותו של הנפטר בפרוכת שתלה עדיין במקומה עומדת אף שכבר אינו

כל החדר של בית הכסא נחשב לבית"כ ואין מחלקין בין מקום הטינוף להמשך החדר, מ"מ יש דעות דבית"כ שלנו נחשב לבית"כ דפרסאי, [והנני מעתיק מש"כ על גליון השו"ע בסימן פ"ג סעיף ד' במש"כ המחבר ח"ל, בית הכסא שהוא בחפירה ופיו רחוק ד' אמות מן הגומא והוא עשוי מדרון בענין שהרעי מחגלגל ונופל מיד למרחוק וכן המי רגלים יורדין מיד לגומא כסתום דמי, עכ"ל המחבר. ובית הכסא שלנו בזמניו שהוצאה נופל למים ונשאר שם ורק אח"כ אחרי הורדת המים נופל חוץ לאותה גומא, י"א שאין לה דין בבית הכסא סתום שדיבר ממנה בשו"ע כי אינו נופל מיד חוץ לגומא, מ"מ יש נד חזק להקל כיון שהוא נופל מיד למים וענין המים כדי למנוע שלא יעלה ריח ביב השופכין לבית, ועוד נד להקל בבתי כסאות שלנו כיון ששופכין שם גם שאר מיני פסולת או מים מלוכלכים ולדברי המג"א (סי' פ"ד ס"ק א') נמצא שאם הוא אינו מיוחד רק לזוהר אין לו דין ביהכ"ס. ע"כ מגליון הנ"ל].

מב"ל זה נראה בהחלט שאפשר להקל בבית הכסא של זמנינו אם הוא מעל בית הכנסת ואין מקום הטינוף מעל ביהכנ"ס רק שאר חלקי החדר, ומ"מ לא סמכתי ע"ז והוריתי לכתחילה לעשות מחיצה בתוך הבית"כ שיפריד את החלק שמעל ביהכנ"ס מהבית"כ, והי' בו כיור וצרר לרחיצת ידים וזה יקבע כמקום נטילה ולא כחצר בית"כ, ואולי אפשר להקל בזה גם בלי מחיצות גמורות רק ע"י צורת הפתח בלבד שיצדיל ויחלק בין בית"כ למקום הנטילה.

ב

מי שרוצה לנדב פרוכת ויורשי הגדבן של הפרוכת הקודמת מוחזין על זה

עוד נשאלתי על ידי גבאי בית הכנסת, שיש בבית הכנסת פרוכת שנדבו אדם אחד שכבר שחל"ח וכעת בא אדם אחר שרוצה לעשות פרוכת חדשה ולתלותה, אלא שירשי הגדיב הראשון רוצים

י"ג ומעלה כי יש לכל אחד מהם זכות בהם, ואם
א"א לחלקם ישחמשו בהם כל אחד בזמן מסויים לפי
הערך, ע"כ.

והגם שבתשובות מהרשד"ם (אורח סי' ל"ו) מובאר
שאין להם זכות בממון ולא בכלי הקודש של
ביהמ"ד שהם עוזבים, כבר כתב וביאר המהרש"ם
(בשור"ת ח"ה סי' י"ט) די"ל דלא פליג מהרשד"ם על
המצי"ט שהביא המג"א הנ"ל, דאפשר שהמצי"ט מיירי
בשלא נשאר אף אחד בביהכנ"ס הישן והלכו כולם
לפתוח להם בתי כנסיות חדשים, על כן חייבים לחלק
כלי הקודש והס"ת שהיה בבית הכנסת הראשון כדי
שיקחוהו כל אחד לאותו בית הכנסת חדש שילך להתפלל
שם, אבל כשחלק נפרדים והשאר נשארים על מקומם
אין להם שום זכות לקחת מידי מביהכנ"ס.

עוד כתב מהרש"ם שיש לומר שהמצי"ט כתב דבריו
באופן שגם הנשארים רוצים בחלוקה, משא"כ
כשרק חלק רוצים להיפרד והשאר רוצים לישאר לאו
כל כמיניהו של היוצאים לחייב את הנשארים לתת
להם חלק כחלק. ואפי' את"ל שמהרשד"ם חולק על
המצי"ט, העיקר כדעת מהרשד"ם ומה גם שהמוחזקים
יכולים לומר קים לי כהמרשד"ם, עיי"ש.

ועי' בחו"מ (סי' קס"ז סעי' ז') שכתב הרמ"א שאי
אפשר למחות באלו הרוצים לזאת מבית הכנסת
הישן ולפתוח לעצמם בית הכנסת חדש, וזפתחי תשובה
(שם ס"ק ו') העתיק בשם שו"ת צאר יצחק (אורח סי'
כ"ד) שהסכים לדברי השואל שאין להיוצאים מביהכנ"ס
הישן שום חציעה על הכנסות או מטלטלים וכדומה
אלא אם כן התפרדה החצילה מחמת שלא היה
בביהכנ"ס מקום לכולם, אבל אם נפרדו מחמת חילוקי
דעות, הגם שהרוצ היה יכול למנוע את המיעוט
מלפרוש לביהכנ"ס אחר מ"מ מחמת ענה טובה עדיף
שיפרדו אבל אין להם שום חציעה, וכן העתיק בשם
פחד יצחק וכו', עיי"ש כמה פרטים חשובים בזה.

בעולם ואף מבלי שיעוררו אותנו יורשיו לזה, דמ"מ
זכות המזכה מועלת לו בעלמא דקשט ועליו להשאיר
הפרוכת שלו על מקומה כל עוד שהיא קיימת
בשלימותה, ויסק דאין ירושה במצוות היינו דלאחר
שנלחם הפרוכת לא יוכלו היורשים להחזיק בחזקתו
להביא פרוכת חדשה, אבל אם הפרוכת שחלה הנפטר
יהיה אסור להחליפה כל עוד שהיא קיימת].

ועי' ביאור הלכה (סוף סי' קנ"ג ד"ה חחר) שהביא דברי
הב"י בשם המרדכי, וכתב בשם כנסת הגדולה
ב' אופנים שבהם כן יהיה שיך ירושה במצוות, חדא
אם היה המנהג בעיר שכל מי שהחזיקוהו הקהל באזיה
מצוה הרי הוא לו ולורעו דאז יעשו כמנהגם, ואידך
אם קנה מצוה לזמן קצוב ומת מוקד הזמן, יורשיו
נכנסים במקומו לזמן הקצוב. ועוד הביא מהדברי יוסף
(אות י"ב) בשם משו"ב כנה"ג דהוא ס"ל דהבן קם
חמת אביו במצוות, עיי"ש, עכ"פ בעובדא שנשאלתי
לא הכרעתי אם היורשים יכולים למנוע מלנדב פרוכת
חדשה או לא.

ג

מתפללי בית המדרש שפרשו האם יש להם
זכות בביהמ"ד או מטלטליו שהתפללו שם

אודות מה שאירע בבית המדרש אחד שהמתפללים
החליטו להפרד זה מזה, וינאו ופתחו להם
ביהמ"ד חדש ועבר חלק מהציבור להתפלל שם,
ונשאלתי האם יש להם זכות לזקש ממון וחלק
מהמטלטלים מהנהלת הבית המדרש שהתפללו שם עד
עתה. עי' מש"כ המגן אברהם (סי' קנ"ד ס"ק כ"ג)
בשם המצי"ט (ח"ב סי' קע"א) שבני העיר שהיה להם
בית הכנסת אחד ומחמת סיבה הוצרכו לחלק עצמן
לשנים, הדין שכל כלי הקודש וס"ת יחלוקו באופן זה,
שאם יש שם חפצים ידועים שהקדישם אחד מהיוצאים
יכול הוא יורשיו להוליכם עמו לביהכנ"ס החדש שלהם,
ומה שאינו ידוע יחלוקו לפי ערך האנשים שהם מנן

